

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Алмаші Ірина Михайлівна,

orcid.org/0000-0001-7050-0308

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри менеджменту, підприємництва та торгівлі

Ужгородського торговельно-економічного інституту

Державного торговельно-економічного університету

У даній статті досліджено забезпечення права на комерційну таємницю як одного із фундаментальних прав суб'єктів при здійсненні ними господарської діяльності, що в свою чергу має надзвичайно важливе значення для створення вільного конкурентного середовища та збереження і розвитку національної економіки. Під поняттям «забезпечення права суб'єктів господарювання на комерційну таємницю» слід розуміти сукупність нормативно-правових та інституційних механізмів, а також технічних засобів, за допомогою яких суб'єкт господарювання реалізує своє право на комерційну таємницю. Внаслідок адаптації національного законодавства України до *acquis* ЄС та в результаті імплементації Директиви ЄС 2016/943, визначення комерційної таємниці, перелік відомостей та критерії, за якими дана інформація належить до комерційної таємниці, повинні бути максимально наближеними до вимог стандартів ЄС.

У статті аргументовано, що відносини з приводу забезпечення та захисту права на комерційну таємницю необхідно врегульовувати з моменту прийняття працівника на роботу та укладення з ним трудового договору (контракту). Пропонується внести зміни у ст. 40 Кодексу Законів про працю України зазначивши, що «у разі вчинення працівником умисного неправомірного збирання, розголошення та використання відомостей, що належать згідно локальних нормативно-правових актів до комерційної таємниці даного суб'єкта господарювання, тягне за собою дисциплінарне стягнення у вигляді звільнення з роботи. У разі заподіяння такими діями матеріальної шкоди працівник несе повну матеріальну відповідальність за заподіяну шкоду, враховуючи упущену вигоду».

Суттєвою гарантією щодо забезпечення права суб'єкта господарювання на комерційну таємницю, є можливість обмеження права працівника, звільненого з роботи, на розголошення комерційної таємниці протягом певного терміну, що повинно бути зазначено у трудовому договорі (контракті) при прийнятті працівника на роботу. Удосконалення потребують правові положення, які врегульовують зобов'язання власника щодо захисту комерційної таємниці.

Ключові слова: право на комерційну таємницю, забезпечення права на комерційну таємницю, комерційна таємниця, комерційна таємниця при прийнятті на роботу, ноу-хау, обов'язок власника щодо захисту комерційної таємниці, комерційна таємниця у трудових відносинах.

Almashi Iryna. Ensuring the right of business entities to commercial secrets: specific aspects of legal regulation

*This article dedicated to the ensuring of the right to commercial secrets as one of the fundamental rights of business entities in the field of their economic activity. Which is extremely important for creating a free competitive environment, preserving, and developing the national economy. The concept of the ensuring the right of business entities to commercial secrets should be understood as a set of regulatory and legal, as well as institutional mechanisms, and technical means through which a business entity ensuring its right to commercial secrets. As a result of the adaptation of national legislation of Ukraine to the EU *acquis* and as a result of the implementation of EU Directive 2016/943, the definition of commercial secret, the list of information, and the criteria according to which this information qualifies as a commercial secret should be as close as possible to the requirements of EU standards.*

The article argues that relations regarding the provision and protection of the right to ensuring of the commercial secrets must be regulated from the moment an employee is hired

and a labor contract (agreement) is concluded with them. It is proposed to amend the Article 40 of the Code of Labor Laws of Ukraine, stating that "in the event of an employee intentionally unlawfully collecting, disclosing, and using information that, according to local regulatory acts, belongs to the commercial secrets of the respective economic entity, it entails disciplinary action in the form of fired from work. In the event that such actions cause material damage, the employee bears full material responsibility for the damage caused, taking into account lost profits".

A significant guarantee for ensuring the right of a business entity of commercial secrets is the possibility of restricting the right of an employee, dismissed from work, to disclose trade secrets for a certain period, which must be specify in the employment agreement (contract) when hiring the employee. Legal provisions that regulate the owner's obligations regarding the protection of commercial secrets need improvement.

Key words: *the right to commercial secrets, ensuring the right to commercial secrets, commercial secret, commercial secret during hiring, know-how, owner's duty to protect commercial secrets, commercial secret in labor relations.*

В умовах сучасних викликів, з метою сталого розвитку держави, збереження та розвитку національної економіки, необхідним є сприяння створенню економічної конкуренції, підґрунтям якої є добросовісна поведінка суб'єктів господарювання, що базується на дотриманні ними норм права. Основоположним правом, яке потребує свого забезпечення та захисту, є право суб'єктів господарювання на комерційні таємниці, які згідно Директиви ЄС 2016/943 від 8 червня 2016 року [1] відіграють важливу роль у захисті обміну знаннями між бізнесом та науково-дослідними установами, як у межах внутрішнього ринку, так і за його межами, в контексті досліджень і розробок та інновацій. Комерційні таємниці є однією з найпоширеніших форм захисту інтелектуального творення та інноваційних знань для бізнесу, але водночас найменш захищені чинною правовою базою ЄС від їх незаконного придбання, використання або розкриття іншими сторонами.

З метою належного аналізу обраної автором проблематики необхідно з'ясувати зміст поняття «забезпечення права суб'єкта господарювання на комерційну таємницю». На нашу думку, забезпечення права на комерційну таємницю являє собою сукупність нормативно-правових та інституційних механізмів, а також технічних засобів, за допомогою яких суб'єкт господарювання реалізує своє право на комерційну таємницю. В свою чергу, комерційна таємниця є об'єктом інтелектуальної власності, нормативно-правове закріплення та необхідність захисту якої породжує ряд прав та обов'язків у їхніх власників.

Слід зазначити, що питання нормативно-правового регулювання комерційної таємниці є надзвичайно актуальним і значна кількість держав-членів ЄС починаючи з 2016 року прийняла окремі національні закони щодо охорони комерційної таємниці. Це, зокрема: Швеція, Іспанія, Хорватія, Німеччина, Франція, Сербія, Словенія, Чорногорія, Ірландія, Угорщина, Фінляндія, Данія. Однак, в деяких країнах ЄС, наприклад, Республіка Чехія, Албанія, Румунія, окремі закони відсутні і зазначені відносини регулюються законодавством про захист від недобросовісної конкуренції [2, с. 7].

У національному законодавстві поняття комерційної таємниці передбачено ст. 505 Цивільного кодексу України [3] відповідно до якої комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Главою 46 Цивільного кодексу України також визначено майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю: право на використання та виключне право дозволяти використання комерційної таємниці; виключне право перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці та інші майнові

права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Правове регулювання комерційної таємниці, окрім зазначених положень Цивільного кодексу України, здійснюється також ст. 16–19 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Законом України «Про інформацію», відповідальність передбачена ст. 164-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення, ст. 231-232 Кримінального кодексу України.

Особливу увагу привертає п. 2 ст. 505 ЦК України, згідно якої визначено, що до відомостей, які можуть бути віднесені до комерційної таємниці належать відомості технічного, організаційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці. Постановою КМУ від 09 серпня 1993 року [4] визначено відомості, які не можуть відноситися до комерційної таємниці, зокрема: установчі документи, дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про чисельність, склад та заробітну плату працівників, інформація про забруднення навколишнього природного середовища та ін. Оскільки відомості, які не можуть становити комерційну таємницю повинні визначатися законом, з цих підстав зазначена вище Постанова КМУ не є належним нормативно-правовим актом у цій сфері правового регулювання.

На думку автора, зазначене положення п. 2 статті 505 Цивільному кодексу України є надзвичайно узагальненим і як нормативно-правова гарантія у сфері забезпечення права на комерційні таємниці потребує уточнення та деталізацію стосовно переліку відомостей, які можуть бути віднесені до комерційної таємниці. На практиці керівники та власники суб'єктів господарювання не завжди знають і розуміють, які саме відомості потрібно віднести до комерційної таємниці та яким чином ці питання повинні врегульовуватися між керівником та конкретним працівником.

Нормами законів окремих країн у сфері правового регулювання комерційної таємниці більш детально зазначаються відомості, які відносяться до комерцій-

ної таємниці. Так, наприклад, відповідно до §2 частини 2 Закону Данії про комерційну таємницю остання може включати ноу-хау, ділову інформацію та технологічні відомості. Згідно Закону Нідерландів про комерційну таємницю до відомостей, які становлять комерційну таємницю належить технічна інформація, під якою розуміють виробничі процеси, рецептури, прототипи, ноу-хау та інновації, чи комерційна інформація, зокрема: дані про продажі та дистрибуцію, списки клієнтів, бізнес-плани та маркетингові дослідження [5, с. 392].

Певні критерії на підставі яких інформація може належати до комерційної таємниці визначив Верховний Суд України зазначивши, що комерційна таємниця належить до різновидів конфіденційної інформації, яка не є власністю держави. Такі відомості повинні мати наступні ознаки: не містити державної таємниці; не завдавати шкоди інтересам суспільства; стосуватися виробничої діяльності підприємства; мати дійову або потенційну комерційну цінність і створювати переваги в конкурентній боротьбі; мати обмеження в доступі [6, с. 12].

Щодо складу та обсягу відомостей, що становлять комерційну таємницю, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 910/1759/19 зауважив, що комерційну цінність інформації, яка становить комерційну таємницю, розуміють таким чином, що її використання надає володільцю інформації певні економічні переваги в силу того, що його конкуренти або інші особи такою інформацією не володіють.

Так, у даній справі до комерційної таємниці, стосовно якої працівники підписували відповідні зобов'язання, віднесено такі відомості, як: собівартість продукції; розмір торгівельної націнки; відомості про постачальників, продавців та покупців продукції; відомості про способи придбання і реалізації продукції; відомості про рівень доходів ТОВ; зміст та характер договорів та контрактів, інші відомості, розголошення яких може призвести до матеріальних збитків та шкоди діловій репутації суб'єкта господарювання. Верховний Суд наголосив, що склад та обсяг відомостей, що становлять

комерційну таємницю, порядок їх захисту визначаються самостійно власником або керівником підприємства з дотриманням чинного законодавства [7].

Міжнародно-правове регулювання комерційної таємниці здійснюється згідно Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [8] у відповідності до розділу 7 статті 39 якої фізичні та юридичні особи повинні мати можливість захисту інформації, яка законно знаходиться під їх контролем, якщо така інформація: є секретною; має комерційну цінність; зберігається в секреті внаслідок вжиття за відповідних обставин певних заходів особою, яка законно здійснює контроль за цією інформацією.

Правовою підставою захисту комерційної таємниці в рамках Європейського Союзу є Директива ЄС 2016/943 від 8 червня 2016 року про захист нерозкритих ноу-хау та ділової інформації (комерційної таємниці) від їх неправомірного набуття, використання та розкриття. Директива містить положення щодо процедур та засобів захисту комерційної таємниці, законного та незаконного набуття, збереження конфіденційності комерційної таємниці під час судового процесу та інші правові положення. У п. 14 Директиви зауважено на необхідності державами-членами уніфікувати визначення комерційної таємниці, яке має охоплювати ноу-хау, бізнес-інформацію та технологічну інформацію, якщо існує як законний інтерес зберегти їх конфіденційність, так і законне очікування збереження такої конфіденційності. Визначення комерційної таємниці виключає тривіальну інформацію та досвід і навички, набуті працівниками в ході їх звичайної роботи, а також виключає інформацію, яка зазвичай відома або легко доступна людям, які працюють з відповідною інформацією.

На нашу думку, беручи до уваги міжнародні стандарти у сфері правового регулювання комерційної таємниці, необхідно уніфікувати поняття комерційної таємниці, визначити перелік відомостей та критерії таких відомостей, за якими вони можуть належати до комерційної таємниці.

Відсутність у законодавстві переліку відомостей, які можуть бути віднесені до

комерційної таємниці, призводить до того, що на практиці суб'єкти господарювання, прагнучи захистити себе, своє право на комерційну таємницю, чесну комерційну практику, приймають окремі положення про комерційну таємницю, в яких прописують всі відомі їм відомості про суб'єкта, в тому числі й ті, що є загальновідомими.

Так, наприклад, ТОВ «Миколаївська електропостачальна компанія» у положенні про комерційну таємницю та конфіденційну інформацію № 249 від 27.12.2019 р. у п. 2 до переліку таких відомостей віднесла: собівартість постачання товарів продукції, в тому числі електроенергії та природного газу, розмір торговельної націнки (маржи, тарифу постачальника) на товар, обсяги постачання та споживання товарів, продукції, поточні і перспективні плани виробництва, стратегія товариства; відомості про постачальників, продавців, споживачів продукції, паролі доступу до ресурсів інформаційної системи товариства тощо. Крім зазначених, до таких відомостей віднесли також відомості щодо обладнання приміщень товариства охоронною сигналізацією та місця її встановлення, відомості про способи та засоби управління товариства; про внутрішню структуру товариства; які зазначаються в статуті і з цих підстав не можуть належати до комерційної таємниці [9].

Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут» згідно п. 2.3. Положення про порядок зберігання та розповсюдження відомостей, що становлять комерційну таємницю та іншу конфіденційну інформацію, що введено в дію наказом № 338 від 29 серпня 2024 року до відомостей, що становлять комерційну таємницю відніс: відомості про управління університетом: відомості про майно та фінанси університету, продаж освітніх послуг, відомості про договірну діяльність Університету та його партнерів, відомості про наукову діяльність, відомості про освітню діяльність: інформація із системи дистанційного навчання в університеті «Ментор»; робочі і навчальні програми, методичні, освітні, наукові матеріали; оригінальні технології та методи навчання, комп'ютерні програми та

бази даних, комп'ютеризовані підручники і довідники, автоматизовані навчальні курси, матеріали та висновки навчальних робіт студентів (курсівих та дипломних проєктів, навчально-дослідних робіт), а також корпоративні чати у мережах Telegram, Viber тощо [10].

На думку автора, проблематику забезпечення права суб'єктів господарювання на комерційну таємницю необхідно досліджувати починаючи саме з сфери трудових правовідносин, оскільки необхідність забезпечення та захисту права суб'єкта господарювання на комерційні таємниці виникає саме під час прийняття працівника на роботу. У трудовому законодавстві відсутні правові норми, які б регламентували: порядок оформлення відносин щодо доступу до комерційної таємниці та її збереження; перелік відомостей, які належать до комерційної таємниці і які потрібно зазначити у локальних нормативно-правових актах чи трудовому договорі (контракті); способи збереження комерційної таємниці та види технічних засобів, які має вжити власник для захисту комерційної таємниці, відповідальність за порушення права на комерційну таємницю.

Щодо майнової відповідальності працівників за заподіяну ними шкоду, то станом на сьогодні чинна ст. 130 КЗпП України [11] передбачає можливість притягнення працівника до матеріальної відповідальності тільки за пряму дійсну шкоду і в межах середньомісячного заробітку. Однак, на нашу думку, шкода заподіяна суб'єкту господарювання внаслідок розголошення комерційної таємниці є більш значною і в деяких випадках тягне за собою не тільки значну майнову шкоду, а може призвести і до банкрутства. З цих підстав слід внести зміни до Кодексу Законів про працю України в частині обсягів матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну неправомірними діями внаслідок неправомірного збирання, розголошення та використання комерційної таємниці, визначивши можливість стягнення з працівника відшкодування шкоди у повному розмірі з урахуванням упущеної вигоди.

На думку Ю. М. Капіца у сфері трудових відносин з працівником крім трудо-

вого договору доцільним є укладення цивільно-правового договору, в якому може встановлюватися цивільно-правова відповідальність працівника за розголошення комерційної таємниці та зобов'язання з відшкодування шкоди, а також може передбачатися обмеження права розголошення, використання конкретних відомостей, що становлять комерційну таємницю, після звільнення працівника протягом певного терміну [12, с. 76].

Подібна практика щодо обмеження права розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю після звільнення працівника з роботи, уже існує. Так, у Постанові Верховного Суду України по справі № 910/1759/19 від 23 листопада 2020 року [13] за позовом ТОВ «Ергон-електрік» до Антимонопольного комітету України, встановлено, що сторони на період трудових відносин та протягом 3 років після їх закінчення не розголошуватимуть відомості, що становлять комерційну таємницю ТОВ «ТВК Вектор-ВС», та які стануть їм відомими під час виконання трудових обов'язків.

Л. Колобов, І. Колеснікова зауважують на необхідності ще при прийнятті на роботу передбачити обов'язок працівника, у разі його звільнення передати всі носії інформації, що становлять комерційну таємницю відповідній посадовій особі або до відповідного підрозділу господарюючого суб'єкта [14, с. 12]. В конкретному трудовому договорі чи в окремій угоді між працівником та роботодавцем повинно бути зазначено перелік носіїв інформації, які потрібно передати.

Позитивними є зміни у трудовому законодавстві у сфері правового регулювання права суб'єктів господарювання на комерційну таємницю. Так, зокрема, Законом № 2434-IX від 19.07.2022 року чинний Кодекс Законів про працю доповнено Главою III-Б про спрощений режим регулювання трудових відносин, п. 13 якої передбачено, що однією з істотних умов такого трудового договору є умови щодо нерозголошення комерційної таємниці, забезпечення захисту інтелектуальної власності і використання об'єктів авторського права (у разі їх використання або створення

у процесі трудової діяльності) та відповідальність за їх порушення.

Даним правовим положенням передбачено, що у разі застосування спрощеного режиму регулювання трудових відносин, за взаємною згодою сторін, у трудовому договорі можуть визначатися додаткові права, обов'язки і відповідальність сторін, умови матеріального забезпечення та організації праці працівника, умови припинення або дострокового розірвання договору.

На думку автора слід зауважити на тому, що такі законодавчі нововведення стосуються суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу, тобто з кількістю працюючих понад 10 та до 250 осіб. Однак, до таких суб'єктів господарювання не належать суб'єкти мікропідприємництва, На практиці в переважній більшості саме таким підприємствам притаманне здійснення, наприклад, крафтового виробництва, стартапи, з невеликою кількістю працюючих до 10 осіб. Діяльність таких суб'єктів господарювання характеризується наявністю оригінальних рецептур, технологій виробництва, особливостями інноваційного продукту, відомості про які, безсумнівно, належать до комерційної таємниці і суб'єкт господарювання наділений правом на забезпечення та захист цієї комерційної таємниці ще з моменту прийняття працівника на роботу.

На думку О. Копитова однією з основних проблем у сфері правового регулювання права на комерційну таємницю, є недосконалість процедури визнання інформації комерційною таємницею. Це створює проблеми як для сторін, учасників процесу, так і для суду, який аналізує інформацію та оцінює факт належності інформації до комерційної без єдиної методики. Крім того, суттєвою перешкодою для ефективного захисту прав є складність доказування факту порушення прав на комерційну таємницю, особливо в умовах цифрового середовища [15, с. 55].

Відсутність правових положень, якими врегульовується перелік відомостей, що можуть належати до комерційної таємниці, способи та процедури збереження і захисту цих відомостей, відсутність

вимог щодо оформлення правовідносин між працівником та роботодавцем призводить до небажаних наслідків. Так, у Постанові Верховного Суду України від 28.02.2019 року справа № 752/5775/16-ц, провадження № 61-28904св18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Смайл-Експо» Суд відмовив у позові, оскільки власник інформації не зміг довести факт завдання шкоди через відсутність належних доказів неправомірного використання працівником комерційної таємниці та неправомірне її використання та поширення, а також те чи були вжиті належні заходи для її захисту» [16].

Щодо технічних засобів, спрямованих на забезпечення прав суб'єктів господарювання на комерційну таємницю, то на думку Л. Колобова, І. Колеснікова для створення системи із забезпечення інформаційної безпеки суб'єкта господарювання необхідно: виявити інформацію, яка буде носити характер комерційної таємниці; встановити місця її накопичення; визначити найбільш вірогідні канали та джерела її витікання; оцінити ефективність заходів з її захисту; закріпити відповідальних співробітників суб'єкта господарювання [14, с. 11]. Також на думку окремих юристів-практиків рекомендується суб'єкту господарювання наносити на матеріальні носії, що містять комерційну таємницю, або включати до складу реквізитів документів гриф «Комерційна таємниця» із зазначенням власника такої інформації [17].

На думку автора, удосконалення потребують правові положення, якими врегульовуються зобов'язання власника щодо захисту комерційної таємниці. Такий обов'язок власника полягає у вжитті нормативних, технічних, електронних та інших засобів, спрямованих на захист комерційної таємниці. До таких засобів варто віднести: обладнане сховище або сейф, де зберігаються носії відомостей, що належать до комерційної таємниці; доступ до носіїв конкретно визначеного працівника; скасування чи обмеження доступу до електронних ресурсів, серверу на період відпустки, в тому числі по вагітності та пологах; можливість доступу до бази даних

електронних ресурсів, робочого серверу тільки на робочому місці чи в приміщенні суб'єкта господарювання.

На необхідності вжиття розумних заходів законним власником інформації для збереження її в таємниці, включаючи використання угод про конфіденційність з діловими партнерами та працівниками, зазначає Всесвітня організація інтелектуальної власності. Дана ефективна інституція у сфері забезпечення прав юридичних осіб на комерційну таємницю, зазначила, що інформація є комерційною таємницею, якщо: має комерційну цінність внаслідок секретності; відома обмеженій групі осіб та може бути предметом розумних заходів для збереження її в таємниці. В свою чергу комерційна таємниця може також складатися з комбінації елементів, кожен з яких сам по собі є суспільним надбанням, але комбінація, яка зберігається в таємниці, забезпечує конкурентну перевагу [2, с. 8].

З метою визначення шляхів регулювання на законодавчому рівні відносин, пов'язаних з охороною комерційної таємниці прийнято Концепцію проекту Закону України «Про охорону прав на комерційну таємницю» [18]. У законопроекті, що розробляється на виконання цієї Концепції, визначаються, зокрема, такі правові норми: критерії віднесення інформації до комерційної таємниці і підстави виникнення прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю; перелік відомостей, що не можуть бути віднесені до комерційної таємниці; порядок забезпечення технічного, організаційного та іншого захисту інформації, що становить комерційну таємницю, і режим доступу до неї; обов'язки осіб, які мають доступ до комерційної таємниці, щодо її збереження, використання, поширення та відповідальність таких осіб за порушення прав на комерційну таємницю в рамках трудових відносин і після їх припинення; охорони «ноу-хау» та ін. Цією концепцією запропоновано розроблення відповідного проекту Закону України.

З метою реалізації зазначеної вище Концепції та вироблення законодавчих положень щодо питання комерційної таємниці 16 квітня 2025 року в Українському національному офісі інтелектуаль-

ної власності та інновацій відбулося міжвідомче обговорення проекту Закону України «Про захист комерційних таємниць», який розроблено задля імплементації положень Директиви ЄС 2016/943 від 8 червня 2016 року. На думку експертів *національний бізнес отримає сучасні європейські інструменти захисту комерційної таємниці, що загалом підвищить стандарти захисту прав в Україні [19].*

Висновки. Забезпечення права суб'єктів господарювання на комерційну таємницю має надзвичайно важливе значення для створення вільного конкурентного середовища, що базується на дотриманні суб'єктами норм права та чесній комерційній практиці. Під поняттям «забезпечення права суб'єктів господарювання на комерційну таємницю» слід розуміти сукупність нормативно-правових та інституційних механізмів, а також технічних засобів, за допомогою яких суб'єкт господарювання реалізує своє право на комерційну таємницю. Внаслідок адаптації національного законодавства України до *acquis* ЄС та в результаті імплементації Директиви ЄС 2016/943 визначення комерційної таємниці, перелік відомостей та критерії, за якими дані відомості належить до комерційної таємниці, повинні бути максимально наближеними до вимог стандартів ЄС.

Вдосконалювати законодавство у сфері комерційної таємниці необхідно починаючи з трудового законодавства, а саме з моменту прийняття працівника на роботу. Надзвичайно важливими є розробка локальних нормативних актів та включення пункту про нерозголошення комерційної таємниці до трудового договору (контракту) працівника, який має такий доступ.

Враховуючи значну матеріальну шкоду, яку можна заподіяти незаконним розголошенням комерційної таємниці, варто передбачити звільнення працівника за встановлений факт неправомірного збирання, розголошення та використання комерційної таємниці. Також необхідно внести зміни до ст. 40 Кодексу Законів про працю України зазначивши, що «у разі вчинення працівником умисного неправомірного збирання, розголошення та використання відомостей, що належать згідно локальних нормативно-право-

вих актів до комерційної таємниці даного суб'єкта господарювання, тягне за собою дисциплінарне стягнення у вигляді звільнення з роботи. У разі заподіяння такими діями матеріальної шкоди працівник несе повну матеріальну відповідальність за заподіяну шкоду, враховуючи упущену вигоду. Суттєвою гарантією щодо забез-

печення права суб'єкта господарювання на комерційну таємницю, є можливість обмеження права працівника, звільненого з роботи, на розголошення комерційної таємниці протягом певного терміну, що повинно бути зазначено у трудовому договорі (контракті) при прийнятті працівника на роботу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/943/oj/eng> (дата звернення 14.04.2026).
2. Аналітична довідка за результатами дослідження питання щодо удосконалення застосування механізмів правової охорони права інтелектуальної власності на комерційну таємницю з урахуванням норм актів права Європейського Союзу та кращих практик держав-членів Європейського Союзу. URL: https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Analitichna-dovidka_komertsiina-taiemnytsia.pdf (дата звернення 12.04.2026).
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
4. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці. Постанова КМУ від 09.08.1993 р. № 611. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/611-93-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.04.2026).
5. Попова Н. О. Захист прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю в Україні та Європейському Союзі. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2025. Випуск 88. Ч.1. С. 388–393. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.1.56>
6. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах про доступ до публічної інформації. Київ, 2024. 74 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Daidgest_pybl_info_VS.pdf (дата звернення 31.03.2026).
7. Верховний Суд роз'яснив яка інформація є комерційною таємницею від 02.01.2021 р. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/189178-verkhovniy-sud-roz-yasniv-yaka-informatsiya-ye-komertsiynoyu-tayemnitseyu-sa1d83> (дата звернення 31.03.2026).
8. Угода СОТ про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 05.04.1994 р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 84.
9. Положення про комерційну таємницю та конфіденційну інформацію Товариства з обмеженою відповідальністю «Миколаївська електропостачальна компанія» № 249 від 27.12.2019 р. URL: https://elektropostach.mk.ua/files/electricity_supply/Regulations_on_trade_secrets_and_confidential_information.pdf (дата звернення 14.04.2026).
10. Положення про порядок зберігання та розповсюдження відомостей, що становлять комерційну таємницю та іншу конфіденційну інформацію Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут». URL: <https://studgorodok.khai.edu/ua/university/normativna-baza/polozheniya1/polozhennya-pro-konfidencijnu-informaciyu/polozhennya-pro-poryadok-zberigannya/> (дата звернення 15.04.2026).
11. Кодекс Законів про працю України від 10.12.1971 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 15.04.2026).
12. Капіца Ю. М. Захист права на комерційну таємницю та ноу-хау в Україні у світлі імплементації директиви (ЄС) 2016/943 та практики застосування. *Інформація і право*. 2021. № 4 (39). С. 70–79 DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4\(39\).248788](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4(39).248788)
13. Постанова Верховного Суду України по справі № 910/1759/19 від 23 листопада 2020 року. URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/93149537> (дата звернення 14.04.2026).
14. Колобов Л., Колеснікова І. Комерційна таємниця та питання захисту комерційної таємниці. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 5. С. 8–13.

15. Копитова О. Захист комерційної таємниці в господарському процесі. *Юридичний вісник*. 2025. № 3. С. 52–58. DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2025.6>

16. Постанова Верховного Суду України від 28.02.2019 року по справі № 752/5775/16-ц. URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/80304725> (дата звернення 15.04.2026).

17. Як захистити комерційну таємницю: ТОП-5 заходів, про які має пам'ятати кожен керівник. URL: <https://agroportal.ua/blogs/kak-zashchitit-kommercheskuyu-tainu-top5-meropriyatii-o-kotorykh-dolzhen-pomnit-kazhdyi-rukovoditel> (дата звернення 11.04.2026).

18. Концепція проекту Закону України «Про охорону прав на комерційну таємницю». Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 р. № 1404-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/170362669> (дата звернення 05.04.2026).

19. Вступ України до ЄС: впровадження європейського законодавства про комерційну таємницю, – обговорення в УКРНОІБІ, 18 квітня 2025 року. URL: <https://nipo.gov.ua/eu-ua-zakonodavstvo-pro-komertsijnu-taiemnytsiu/> (дата звернення 18.04.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 15.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 12.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)